

OBRTNI VESTNIK

Strokovni list za povzdigo in napredek obrtništva dravske banovine

»OBRTNI VESTNIK« Izhaja tedensko, in sicer vsak petek in stane: celoletno Din 40.— polletno Din 20.— posamezna številka Din 1.—	GLASILO OKROŽNIH ODBOROV, OBRTNIH ZDRUŽENJ IN OBRTNIH DRUŠTEV DRAVSKE BANOVINE Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Cankarjevo nabrežje 9.	Nefrankirani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Ponatiski dovoljeni le z navedbo vira. Številka pri poštni hranilnici, podružnici v Ljubljani 10.860.
--	--	---

XVI. letnik.

V LJUBLJANI, dne 14. aprila 1933.

Štev. 9.

Vsem cenjenim naročnikom in čitateljem našega lista želita veselo Veliko noč

uredništvo in uprava.

Plenarna seja Zbornice za TOI

V petek, dne 7. t. m. ob 10. uri dopoldne se je vršila v dvorani Zbornice za TOI prva letošnja plenarna seja, v kateri so prišli v razpravo važni gospodarski problemi. S posebno pozornostjo je bilo tako na seji sami kakor v najširši javnosti sprejeto izčrpno poročilo zborničnega predsednika g. Ivana Jelčina, ki se je predvsem dotaknil vprašanja kreditne krize, državnega in banovinskega proračuna, reorganizacije državnih podjetij, socialnega zavarovanja in davčnega vprašanja. Navajal je stisko našega socialnega zavarovanja, ki izkazuje primanjkljaje kljub temu, da je bila tarifa bolniškega zavarovanja ponovno zvišana od 6 in pol na 7 odstotkov in da je bil tudi nezgodni prispevek zvišan. Dravska banovina je v letu 1932 — v letu težke krize — plačala samo na zakonitem socialnem zavarovanju nad 100 milijonov dinarjev. Zanimiva je bila predsednikova ugotovitev, da v primeri z vso državo ni v naši banovini niti 2 odstotka neplačanih davkov in kljub temu se davčna praksa še poostruje. Svoj obširen ekspoz, ki je žel nedeljno priznanje, je kvitiral z besedami: »Če nosimo težka bremena, moramo imeti tudi vsi enake pravice«. Ob tej priliki je tudi odločno zavrnil insinuacijo, da se premnogokrat dobrohotna kritika gospodarskih stanov označuje kot defetizem.

Pred prehodom na dnevni red je obširno razpravljal zbornični član g. Lenarčič iz Vrhnike o vzrokih denarne krize in o njeni sanaciji. Njegove zahteve gredo za tem, da se denarnim zavodom preskrbijo denarna sredstva, da se uredi vprašanje vložnih knjižic, da se izvede remedura nalaganja denarnih sredstev, ki se iz dravske banovine stekajo v poštno hranilnico, da se ukinejo nesrečni ukrepi za zaščito kmeta in da se državna gospodarska podjetja komercializirajo.

Na njegova izvajanja je odgovoril g. minister in zbornični gen. tajnik Mohorič, naglašujoč predvsem, da je danes vprašanje kredita osnovno vprašanje vsega našega gospodarstva. Če ni sredstev za obratovanje in financiranje poslov, potem se neha vsaka gospodar-

ska aktivnost. Glede na težke razmere gospodarstva pa je potrebno, da so obresti za kredite take, kakršne produkcija lahko nosi. Predvsem je treba iti odločno z obrestno mero dol. Rešitev kreditnih težkoč je bila dozda samo šele administrativni problem, kar pa ne zadostuje. Potrebni so konstruktivni ukrepi, kakor so jih storile razne druge države v sličnih stiskah.

Po sprejetju novega zborničnega statuta je poročal o zborničnem računskem zaključku član g. Lavtižar, ki je ugotovil, da je znašalo premoženje zborničnega zaklada ob koncu preteklega leta 4.450.000 Din. Sledil je referat g. Stane Vidmarja o zakonu o prisilni poravnavi, referat zborničnega podpredsednika g. Josipa Rebeka o praksi pri izvajanju zakona o inspekciji dela in referat zborničnega člana g. Jakoba Zadravca o davčni politiki in davčni praksi, katera referata priobčujemo. Po končanih referatih je predsednik g. Jelčin predlagal predlog, da zbornica odkupi za ceno 320.000 dinarjev Obrtni dom v Celju, ki je last tamšnjega Slovenskega obrtnega društva, in da se obenem zaveže, ohraniti poslopje za svrhu, ki ji je služilo doslej ter da dobi Slovensko obrtno društvo služnostno pravico za brezplačno uporabo dosedanjih prostorov. Predlog je zbornica soglasno sprejela, nakar so se vrstili samostojni predlogi g. Lavtižarja glede pospeševanja tujskega prometa v zvezi z deviznimi predpisi, g. Windischerja glede odgovorov oblastev obrtniškim organizacijam pri ovadbah šušmarjev, g. Josipa Rebeka glede potrebe oprostitve od zgradarine za obrtniške delavnice, kakor to velja za industrijske delavnice. Izmed članov obrtnega odseka je še stavil predlog g. Ivan Bureš glede potrebe ukrepov za zboljšanje sedanjih kreditnih razmer, glede naložb pupilarnega denarja v denarnih zavodih sodnega okoliša, glede sestave davčnih odborov in glede razpečevanja blaga na drobno od strani tovarnarjev.

Lepo uspela plenarna seja je bila zaključena ob 13. uri.

Praksa pri izvajanju zakona o inspekciji dela

(Iz referata zborničnega podpredsednika g. Josipa Rebeka na plenarni seji Zbornice za TOI.)

Iz vrst obrtništva, pa tudi trgovstva in industrije prihajajo številne pritožbe proti postopanju inspekcije dela v zvezi z izvrševanjem delavske zaščitne zakonodaje. Po zedinjenju smo dobili v letu 1922. zakon o zaščiti delavcev in z njim obenem tudi zakon o inspekciji dela. Inspekcija dela je postala oblastvo, ki ne nadzira samo, če se izpolnjujejo predpisi, temveč tudi odreja in celo kaznuje. To dovaja do dalekosežnih posledic, ker se na delodajalca stavijo izredno težke in velike zahteve. Vsak prekršek predpisov je sankcioniran s težko kaznijo, ki sega do 5.000 Din.

V praksi se je takoj pokazalo, da se ta zakonodaja ne da v celoti izvajati. Mnogi predpisi so ostali le na papirju; poostopa se jako različno po raznih pokrajinah in to še danes. Pri takem nenaknem postopanju in izvajanju predpisov v praksi ima delodajalec vtis, da se mu dela krivica, četudi se giblje postopanje v okviru zakona. Zbornica je zbrala vse potrebno gradivo, ki se nanaša na to vprašanje, da na podlagi tega gradiva stavi na merodajnih mestih konkretne predloge za omiljenje prakse pri izvajanju zakona o inspekciji dela in da načne tudi vprašanje izpremembe

predpisov, ki so v praksi pokazali, da naše socialne in gospodarske prilike za nje še niso zrele.

Kar se tiče delovnega časa, odnosno nočnega dela, bi bilo opozoriti na pritožbe, ki se nanašajo na zaposlitev vajencev. Znano je, da je osebito na deželi vajenec pretežno v skupnem družinskem življenju z gospodarjem. Mnogi mojstri so bili kaznovani, češ, da so vajenca zaposlili preko predpisanega časa. Če ga je mojster zaposlil pred začetkom dela ali po zaključku dela s pometanjem in čiščenjem prostorov, se tudi to smatra za prekoračenje delovnega časa, dasi na drugi strani predpisi izrecno odredajo, da se čiščenje prostorov ne sme izvrševati med delovnim časom. Če se bo tako postopalo še nadalje, bo došlo do tega, da bo mojster moral sam pometati poslovne prostore pred in po delovnem času, vajenec pa bo gledal in počival. V pekovski obrati se vrši strokovno delo v nočnem času, to je pred 5., odnosno 4. uro zjutraj. Inspekcija dela je strogo kaznovala celo vrsto mojstrov, ker so pustili, da so vajenci v tem času prisostvovali in pomagali pri delu. Posledica je, da se pri takem postopanju pekovski vajenec sploh ne more izučiti, ker bi mu preostalo ob dnevnem času samo še raznašanje peciva.

Velike so zahteve inspekcije dela tudi glede ureditve delavnic. Inspekcija dela vse premalo upošteva, da obrtnik tudi pri najboljši volji ne more ustreči zahtevam glede višine prostornine, razsvetljave, zračenja in druge moderne opreme delavnice, ker mnogokrat sploh ni lastnik hiše, v večini primerov pa zato, ker nima zadostnih sredstev zlasti v sedanjih hudih časih.

Težko občuti obrtništvo tudi čuden način ureditve instančnega postopka. Za najmanjšo kazn, ki znaša mogoče 50 do 100 Din ali proti malenkostni odredbi inspekcije dela, se mora prizadeti pritožiti naravnost na gospoda ministra za socialno politiko, kakor da to ministstvo ne bi bilo že preveč preobloženo

z drugimi važnejšimi posli. Zato prav lahko razumemo, da skoro vse pritožbe proti kaznim, tudi če bi zaslužile ozira, niso uspešne. Saj ministrstvu ni mogoče rešiti preudarno ogromnega števila pritožb iz vse države zaradi razmera tako malenkostnih stvari.

Navedeni primeri, ki so le nekateri izmed številnih, na katere je bila opozorjena zbornica, dokazujejo, da je neobhodno potrebna sprememba prakse pri izvajanju predpisov, pa tudi sprememba nekaterih predpisov samih. Nahajamo se v izredno težki gospodarski krizi, ko primanjkuje povsod dela in zasluzka, ko se moramo omejevati na vseh koncih in krajih. V teh časih moramo nositi še velika bremena za ureditev raznih naprav, ki bi jih prav lahko pogrešali brez škode za zdravje in življenje delavstva.

Prakso pri izvajanju zakonodaje o delavski zaščiti je treba vsekakor omiliti. Postopanje organov inspekcije dela naj se glede na te razmere vrši z obzirnostjo nasproti delodajalcu v enaki meri kakor nasproti delojemalcu, in na način, ki čim manj moti obratovanje ter čuva ugled delodajalca in pomožnemu osebju, osebito mladoletnemu. Polagati je treba večjo važnost na opozoritev in pouk ter vplivati vzgojno, da se bodo predpisi izpolnjevali prostovoljno brez kazenskega pritiska. Izvrši naj se sprememba zakonitih predpisov glede delovnega časa in nočnega dela. Upoštevati je pri tem osebito one primere, kjer ima delavec med delovnim časom čisto po več ur počitka na dan ali kjer se intenzivne dela samo ob gotovem času. Glede kompetence naj se uredi pristojnost inspekcije dela tako, da bo fungirala kot oblastvo I. instance, kot druga instance bamska uprava. Kompetenca za kaznovanje naj se prenese na upravno oblastvo prve stopnje, ki izreka kazni po obrtnem zakonu. Inspekcija dela pa naj ima v kazenskih primerih samo kompetenco predlaganja kazni in eventualno pritožbe na drugo instanco, alko rešitev ne izpade po njenih predlogih.

Načelna vprašanja davčne politike

(Iz referata zborničnega člana g. Jakoba Zadravca na plenarni seji Zbornice za TOI.)

Državni dohodki so zadnja leta zelo opešali. Kljub redukcijam v proračunu ni bilo mogoče doseči nikakih davčnih olajšav, ki naj bi omilile glavne trdote in so morali davkoplačevalci prevzeti še nova bremena v obliki poostrene prakse pri neposrednih davkih.

Odmera pridobnine po zunanjih znakih.

Ponovno je treba razpravljati o vprašanju odmere pridobnine po zunanjih znakih davkoplačevalčevega zasebnega življenja, ki ni v skladu z davčnim zakonom, ki tega nikjer ne navaja. V čl. 120. zakona o neposrednih davkih odrejeni način odmere jasno kaže, da zunanji znaki pri odmeri ne pridejo v poštev in se v skrajnem primeru, če davčnemu odboru ni moči ugotoviti materialne resnice, ugotovi dohodek v razmerju proti drugim davčnim zavezancem. Navzlic temu pa dobivajo davčni zavezanci v zadnjem času pozive, ki jasno kažejo, da hočejo davčne uprave tudi v l. 1933. pri odmeri upoštevati zunanje znake. Pripomniti je še, da je finančno ministstvo izpremenilo obrazec prijave naredbenim potom, dasi se more po zakonu spremeniti samo s pravilnikom.

Pritožbe državnih zastopnikov.

Državni zastopniki pri davčnih odbori se glede odmere pridobnine pogosto poslužujejo pravice vložiti pritožbo pro-

ti oceni davčnih odborov. Pritožbe se priobčujejo davčnim zavezancem s pozivom, da v 14 dneh podajo reklamacijskemu odboru svoje nasprotnne razloge. Davčni zavezanci bi morali imeti v takem primeru pravico vpogledati v spis, ker morajo vedeti za razloge državnega zastopnika, če jih hočejo izpodbijati. Če pa davčne uprave odrekajo vpogled v odmerne spise, tedaj bi morale priložiti prepise spisov, na katere se državni zastopnik sklicuje, sicer davčni zavezanci v odgovorih ne morejo navesti nasprotnih razlogov.

Znižanje pridobnine.

Zbornica je za znižanje pridobnine, ki znaša v najnižji skupini pri povprečni dohodu 150 do 200 % eno petino ocenjenih dohodkov, že ponovno stavila utemeljene predloge. Medtem se je kriza zlasti v obrtniških krogih tako poostрила, da se vedno nujneje pojavlja zahteva obrtnikov po uveljavljanju davčnega minima. Mali obrtnik danes ne zasluži niti toliko, kolikor znaša običajna dnevna mezdja v dotičnem kraju. Glede na nastale razmere je skrajni čas, da se upošteva na zadnji plenarni seji stavljeni predlog, da se pridobnina malih obrtnikov pavšalira tako, da bi znašala od mojstra 60, od pomočnika pa 30 Din na leto.

Davek na poslovni promet.

Enako, kakor pri drugih davčnih vrstah, se je poostrišlo pobiranje tudi pri davku na poslovni promet. Tako je finančno ministrstvo odredilo, da se mora ob koncu leta plačati skupni davek tudi od onih odškodnin, ki se niso plačane, ker so kreditirane. To pa ni v skladu z zakonom, ki v § 8. izrečno navaja, da se za osnovo smatra to, kar se v teku leta prejme kot odškodnina za izvršene dobave. Davčni zavezanec, ki blago zaupa, bi moral torej po sedanjih praksi založiti še davek, da se pogosto dogaja, da za blago ne dobi plačila, kar izključuje davčno dolžnost.

Rentnina od trgovskih terjatev.

V zadnjem času postaja vedno bolj aktualno vprašanje rentnine od trgovskih terjatev, ki v zakonu ni zadovoljivo urejeno. Prvotno je zakon v čl. 61. odredil, da dohodki od terjatev davčnih zavezancev, ki plačujejo pridobnino, niso zavezani pridobnini, če zavezanci dokažejo, da so taki dohodki del dohodka, ki je zavezan pridobnini. Toda že v letu 1929. se je to določilo spremenilo tako, da velja samo za ona podjetja, ki vložijo za pridobnino prijavo po čl. 53. (na podstavi predloženih verodostojnih in pravnih računov). Pridobnina po tem členu pa se odmerja le neznatnemu številu davčnih zavezancev.

Na tej podlagi so davčne uprave v zadnjem času izdale celo vrsto pozivov za prijavo dohodkov od terjatev. Pri tem zahtevajo, naj podjetja prijavijo zaradi rentnine svoje terjatve ne glede na to, ali so obresti od njih prejela ali ne. To pa nikakor ne more biti v skladu z intencijo zakonodajalca. Obresti od terjatev se težko pobirajo, tudi če so vključene. Dolžnik je v večini primerov zadovoljen, da pride do kapitala. Pogoji davčne dolžnosti more biti izpolnjen samo, če je podan dohodek, ne pa samo pravica na dohodek brez možnosti realizacije. To izhaja tudi iz čl. 67. davčnega zakona, ki jasno pove, da se jemljejo za osnovo pri odmeri rentnega davka vsi prejemki prejšnjega leta. Po pravilniku se more osnova le izjemoma ugotoviti tudi na podlagi presumptivnega dohodka v smislu čl. 68., ki bi se smela uporabljati samo tedaj, če je dana sigurnost, da je upnik obresti dejansko prejel, pa davčna oblast ne more ugotoviti, koliko so znašale. Ureditve rentnine od trgovskih terjatev je postala zlasti aktualna v zadnjem času, ko so se odnosi med upniki in dolžniki v zvezi s kmečkim moratorijem in s posredovalnim postopkom bistveno spremenili. Zato se naj zopet uveljavi prvotno besedilo čl. 61. in naj se izvede načelo, da podlegajo rentnini le dejanske prejemke obresti.

Skupni davek na moko.

Moka, ki je ena najvažnejših življenjskih potrebščin, je z davkom na poslovni promet preobčutno obremenjena. Davčna postavka je bila zadnja leta po-

novno izpremenjena, kar je zelo otežkočilo kalkulacijo. Finančna uprava je tudi na izdelke iz moke znova uvedla dodatni davek, ki znaša 3 odstotke. Pekovske organizacije so že ponovno opozorile finančno ministrstvo na nevzdržnost tega dodatnega davka, ki nikakor ne ustreza dejanskim razmeram. Nujno potrebno je, da se dodatni davek od 3 odstotkov ukine ali pa vsaj zniža na en odstotek.

Prisilno izterjevanje davkov.

Gospodarske razmere so se v zadnjem času ponovno poostriale. Izterjevanje poslovnih terjatev je vedno težje, zato ni čudno, da davkoplačevalci večinoma ne morejo ob pravem času in v polnem obsegu poravnati svojih davčnih obveznosti. V tej zadregi se obračajo na finančno upravo za olajšave v smislu člena 152. davčnega zakona. Prošnje pa se rešujejo ali negativno ali pa se dovoljujejo odlogi v tako malenkostnem obsegu, da kot olajšava ne morejo priti resno v poštev. Finančna upra-

va očitno še vedno vztraja na svoječasni odredbi, da se take olajšave v bodoče ne dovolijo. To stališče pa je trajno nevzdržno, zlasti v dravski banovini, kjer znašajo davčni zaostanki komaj 40 milijonov, dočim znaša skupna vsota davčnega zaostanka za vso državo 2700 milijonov. To bi morala upoštevati tudi finančna uprava. V sedanjih razmerah tudi s stališča dalekovidne finančne politike ni umestna brezobzirnost in rignoznost pri izterjevanju davčnih zaostankov.

Rubež obrtniškega orodja.

Malí obrtniki vedno težje plačujejo naložene davke, zato prihaja vedno pogostejše do rubež. Pri tem se dogaja, da posegajo davčne uprave tudi po obrtniškem orodju, ne glede na to, da se davčna izvršba ne sme vršiti na orodje, potrebno za izvrševanje obrata. Proti takemu postopanju je treba odločno protestirati in zahtevati, da se spoštujejo predpisi in da se po njih postopa.

Okrožni odbor obrtniških združenj v Celju

Pomembna zgodovinska seja širše uprave in nadzornega odbora.

V ponedeljek, dne 10. aprila 1933, se je vršila v Celju v sejnihi Obrtnega doma prva redna seja širše uprave in nadzornega odbora Okrožnega odbora obrtniških združenj v Celju. Ta seja je imela značaj ustanovne skupščine v smislu člena 11. uredbe osrednje vlade z dne 15. decembra 1932. II. šte. 42897-u.

Seje se je udeležilo 14 članov uprave, 5 članov nadzornega odbora, za mestno načelstvo v Celju magistratni direktor g. Subic in za Zbornico za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani predsednik obrtnega odbora zbornice g. Josip Rebek in zbornični član g. Jernej Golčer.

Sejo je vodil predsednik uprave Okrožnega odbora g. Miloš Hohnjec, ki je uvodoma pozdravil zastopnika obrtne oblasti, oba zastopnika Zbornice in vse člane uprave in nadzornega odbora. Prečital je imena vseh imenovanih članov uprave in nadzornega odbora, kakor tudi namestnikov, konstatiral sklepčnost in imenoval za zapisničarja dosedanega časasnega tajnika Okrožnega odbora g. Zabkarja. Za overovatelja zapisnika sta bila določena gg. Vehovar in Golob.

Podpredsednik zbornice in predsednik obrtnega odbora zbornice g. Rebek je v daljšem govoru orisal velike naloge okrožnih odborov, pozival je vse člane uprave in nadzornega odbora k vztrajnemu delu in pohvalil dosedanje delo pripravljalnega okrožnega odbora v Celju.

Nadzorni odbor se je konstituiral tako, da je bil izvoljen za predsednika g. Vehovar Franjo, mizarjski mojster v Celju.

Magistratni direktor g. Subic Ivan je obljubil vso pomoč mestnega načelstva v Celju in izrekel željo, da bo okrožni

odbor v Celju deloval z mestnim načelstvom v Celju v najlepši harmoniji.

Sledilo je poročilo o dosedanjem delovanju pripravljalnega okrožnega odbora v Celju, ki ga je podal časasni tajnik g. Zabkar. Iz poročila sledi, da je ta odbor opravil veliko delo. Vseh spisov je bilo 282, izmed katerih je zelo veliko okrožnic na vsa združenja, ki se tičejo davčnih zadev, navodil glede zatiranja šušmarstva in organizacije. Poročilo je bilo soglasno odobreno.

Prečitala so se odobrena pravila okrožnega odbora in bila soglasno odobrena brez vsake spremembe.

Sledila je tajna seja o nastavitvi tajnika. Soglasno je bilo sklenjeno, da se nastavi za definitivnega tajnika dosedanji časasni tajnik g. Zabkar Drago iz Celja.

G. Zohar je podal blagajniško poročilo dosedanjih dohodkov in izdatkov pripravljalnega okrožnega odbora. Na predlog predsednika nadzornega odbora je bila izrečena soglasna odveza blagajniku in odboru.

Po daljši debati je bil sprejet proračun dohodkov in izdatkov za leto 1933-1934. Določila se je letna članska vloga za vsakega člana v Okrožnem odboru včlanjenega združenja po 15 Din. Upoštevati je, da si mora okrožni odbor nabaviti potrebno pohištvo in pisalni stroj.

Pri slučajnostih so bili stavljeni naslednji predlogi: g. Rebeuschegg je stavil predlog glede rešitve gospodarske krize in denarnega prometa, g. Kralj zaradi nekaterih slučajev nezakonite izdaje obrtnih pooblastil, g. Golob glede prirejanja predavanj pri združenjih, g. Zupanc glede težav mlinarstva in zahtev, da skliče okrožni odbor večjo anke-

to mlinarjev iz svojega področja, g. Novak glede oddaje del pri samoupravnih zavodih in ustanovah, g. Virjent glede šušmarstva, g. Malgaj glede obratovalnic tvrdke Bat'e, g. Kralj glede avtonomije okrožnih uradov za zavarovanje delavcev in zahtevu po uredbi, da naj se prepove industriji imeti vajence. Daljša debata se je razvila glede uredbe ministra za trgovino in industrijo zaradi števila vajencev in odškodnine vajencem po enem letu učenja. To uredbo namerava izdati minister v najkrajšem času in delavske organizacije so predlagale besedilo uredbe, ki jo obrtništvo nikakor ne more sprejeti. Razpravljalo se je o delu inspekcije dela v Ljubljani, o mojstrskem socijalnem zavarovanju, takšni prostosti vlog s strani obrtniških organizacij in raznih organizacijskih vprašanjih. Vsi sklepi seje so bili sprejeti soglasno, ožja uprava se je pa pooblastila, da te sklepe izvede.

Končno je predsednik obrtnega odbora g. Rebek podal daljše poročilo o obrtniški gospodarski politiki in pozival vse obrtništvo, da strni svoje vrste, ker le v edinstvi in skupnosti je moč obrtnišstva in gospodarskih krogov. Obrtništvo naj pozabi na vse spore in naj se strne v svojih organizacijah. Že v sestavi uprave in nadzornega odbora celjskega okrožnega odbora vidi garancijo za uspešno delo te važne institucije. Zagotovil je vso podporo zbornice, ki vidi v velikem delu, ki ga vršijo obrtniške organizacije, jamstvo za napredek obrtništva.

Ob 14. uri je predsednik g. Hohnjec zaključil to lepo in zgodovinsko pomembno zborovanje zastopnikov obrtništva.

Pavšaliranje trošarine na električni tok

Na podlagi pooblastila čl. 68. zakona o državni trošarini je finančni minister izdal pravilnik za plačevanje državne trošarine na električni tok v državnih, banovinskih in občinskih električnih centralah. Po tem pravilniku smejo državne, banovinske in občinske električne centrale na svojo izrečno zahtevo obračunati državno trošarino na električno energijo na podlagi obračunov iz lanskega konsuma, kar pomeni znatno olajšavo tako v administrativnem pogledu, kakor tudi v pogledu tarifne politike. Določevanje letnega zneska državne trošarine bo izvrševala posebna komisija finančnega ministrstva, ki jo bodo tvorili zastopniki finančnega ministrstva, gradbenega ministrstva in električne centrale. Predsednik te komisije bo zastopnik finančnega ministrstva.

Zahtevamo znižanje vseh dajatev, ki nas težijo in z ločenimi zbornicami tudi sebi nočemo nalagati večjih.

Oz naše preteklosti

Vladimir Pfeifer:

Vosek

kot pristojbina in globa v pravicah celjskih cehov

Za dva najstarejših celjskih cehov (datirajo v drugo polovico 14. stoletja in v 15. stoletje) sta veljala pekovski in mesarski ceh, čeprav so bili privilegiji prvega potrjeni šele l. 1701 po cesarju Leopoldu I., pozneje po cesarici Jožefu I. (1706) in nazadnje po cesarici Mariji Tereziji (1756), starodavne pravice mesarskega ceha pa šele po cesarici Mariji Tereziji l. 1770. Tem so sledili mlajši, kot: klobučarski s potrjenimi privilegiji iz l. 1645. (Ferdinand III.) in l. 1750. (Marija Terezija), usnjarski in strojarski s pravili iz l. 1649. (potrjenimi šele l. 1706. po Jožefu I.), kovaški in kotlarski s pravicami cesarja Leopolda I. iz l. 1671., vsedeželski barvski ceh s pravicami Karla VI. (1722) in drugi. Pri točnem raziskavanju ohranjenih listin opazimo, da so vsa poznejša cehovska pravila slonela na temelju določb privilegijev prvih dveh cehov, da pa so se razlikovala predvsem po kaznih in globah, ki jih je vsak ceh po svoje odmerjal. V kolikor ni igral vloge denar kot plačilno sredstvo, so odmerjali skupnino in globoko s statutarno določenim številom funtov voska. Tistihdob je veljal funt voska 4-6 krajcarjev. Zanimivo je, kdaj in kako so odmerjali cehi globo. To namreč nam najboljše karakterizira takratno versko življenje, dru-

žabno in stanovsko življenje pripadnikov cehov in je tudi najboljše merilo za milje tistih dob.

Da je bilo takrat ljudstvo dobro in verno, o tem ni dvoma, da pa so bili nekaterniki, ki so grešili zoper prav in predpise, je pa tudi povsem naravno. Dandanašnji so pripadniki enega ali drugega stanu ali sloja bolj brezbržni za kazni in ne meneči se za javno, pa bo disi le mnenje bližnje okolice, medtem ko je bil občutek sramote zaradi kazni takrat jačji, ker je družabno življenje imelo tudi drugo obliko. Patrijarhalna oblika življenja je oklepala člane enega ceha z njihovimi družinami v ožji ali širši krog, zato je bil tudi vsak pregrešek očit in vsaka kazen javna tajnost tistemu krogu. Ker pa sta bila smisel za red in pokorščino v cehih eni najbolj občudovanih in uvaževanih vrlin vse do druge polovice 17. stoletja, ko se je pojavilo v cehovskih organizacijah protivno gibanje nekaternikov in jelo rušiti temelje obstoječega, je veljala kazen za statutarne pregreške prav tako sramotnim, kakor kazen za pregreške zoper prav.

Poglejmo v versko življenje cehov! Opazimo, da so se združevali zadrugarji v bratovščinah, katerih posebna naloga je bila češčenje zaščitnika ali patrona, oskrbovanje maš za rajnike člane (te maše so se običajno brale v kvatrah), poskrbeti za obvezno udeležbo zadrugarjev in njihovih rodbinskih članov pri procesiji na Telovo, ki je veljala za najpomembnejšo. Tako so imeli: usnjarski ceh za svojega patrona sv. Nikolaja, pekovski sv. Florijana, kovaški in kotlarski sv. Evlgija itd. Ob dneh teh patronov so se brale maše in strogo obvezno je bilo, da so se jih udeleževali mojstri s

pomočniki in vajenci v župni cerkvi sv. Danijela, ko so bili takratni župniki Sigmund Grabschopf, Martin Duellacher, Primož Jurak, Caharija Menik in drugi. Kdor se ni udeležil službe božje ali da svoje odsotnosti ni zadostno opravičil, je bil kaznovan po pravilih pekovskega ceha z enim funtom voska, po onih klobučarskega ceha s 4 funti voska in onih usnjarskega kakor mesarskega ceha z dvema funtoma; za odsotnost pri procesiji na Telovo pa je bila najnižja globa baš v pekovskem cehu — en funt, dočim so imeli ostali cehi enako globo za odsotnost pri maši in odsotnost pri procesiji. Mesarski ceh kot najbolje situiran je imel celo običaj, da so morali člani pri mašah za rajne k darovanju, in kdor se je temu izognil, zapadel je globi dveh funtov voska in prid bratovščine. V to zvezo spravljamo tudi predpisano bdenje mojstrov pri bolnih članih in mrliško spremstvo pri članih bratovščine; dokaz, da je bila srčna kultura močno razvita in tudi čut pijetete globoko ukoreninjen. Po odredbi cehovskega mojstra sta morala pri bolniku (mojstru, hlapcu ali učencu) vedno bdeti po dva člana. Če bi se kateri mojster ne pokoril, zapadel je globi 2 funtov, hlapec in učenec pa kazni polovici funta voska. Bratovščina sv. Nikolaja (usnjarski in strojarski ceh) je imela v svojih pravilih določbo, če umrje brat ali sestra bratovščine, jo ali ga ponese h grobu 8 najmlajših mojstrov. Mrlica je nositi na nosilkah in pokriti s posebnim prtom, ob strani pa mora biti šest svetilcev z lučmi. Kdor bi se temu upiral ali se namenoma odtegnil, plača 1 funt voska. Spoštovanje praznikov je bilo strogo obvezno; mesarji, ki so imeli mesnice o Božiču, Veliki noči in Bin-

košnih odprte, so bili kaznjeni na 4 funte voska.

Znano je dalje, da so bili klobučarji najstarejši vladjači in je kockanje bilo prav tako pogubonosno kakor v poznejših časih kartanje. Da bi odvadili člane te grde in pogubne razvade, je sklenil cehovski mojster vsakogar, kdor bi se tej razvadi vdajal še naprej, kazni, ti z 9 funti olja ali voska v korist bratovščine sv. Mihaela. Razvada je bila, da so celo o priliki cehovskih sej igrali igre. Strastni mojster ali pomočnik, zalotena pri igri, sta bila kaznjena s funtom voska.

Poglavje zase so bili pregreški zoper prav. Najčešči primer je bil, da je ali pomočnik želel ženo ali deklo svojega mojstra, ali pa mojster ženo svojega stanovskega tovariša. Kronika navaja, da so bili celo vajenci zaloteni pri nenravnem početju, da pa so jih večidel k temu navajale deklo mojstrov. Kazen je bila občutna, in ne oziraje se na to, če je zagrešil mojster, pomočnik ali učenec; kaznjen je bil s 6 funti voska. Tudi nedostojno ravnanje s starši je bilo smatrano kot nenravno početje in je bil mojster ali pomočnik, ki je z materjo ali očetom nelepo ravnal, kaznovan s funtom voska.

Kako je bilo urejeno učno razmerje, v tem so določbe v cehovskih pravicah različne. Običajna učna doba je bila pogodena za dobo treh let. Sprejemnina vajencev je bila različna. Za sprejem v učno dobo v kovaškem in kotlarskem obrtu je moral vajenec oče ali varuh plačati v cehovsko blagajno 5 goldinarjev, bratovščini pa 2 funta voska; tudi pekovski ceh je zahteval sprejemnino 2 funtov, ni pa terjel posebej sprejemnine v denarju. Po prestani učni dobi pa

KREDITNO DRUŠTVO MESTNE HRANILNICE LJUBLJANSKE

dovoljuje posojila na menice in kredite v tekočem računu vsem kredita zmožnim osebam in tvrdkam

Kaj je novega?

Cene tujemu denarju. Na borzah smo dobili v valutah: 1 ameriški dolar za okrog 58 Din; v devizah: 1 holandski goldinar za 23.20 do 23.32 Din; 100 avstrijskih šilingov za 837.50 do 850 Din; 100 nemških mark za 1341.80 do 1352.60 Din; 100 italijanskih lir za 293.13 do 295.53 Din 1 ameriški dolar za 57.16 do 57.44 Din; 100 francoskih frankov za 225.77 do 226.98 Din; 100 češkoslovaških kron za 170.67 do 171.83 Din. Vojna škoda se je trgovala po okrog 182 Din, investicijsko posojilo pa po okrog 43 Din.

Podražitev mesa v Ljubljani. Te dni se je v Ljubljani meso podražilo. Pretekli teden so na živilskem trgu kupovali teleta po 6—7 Din za kilogram žive teže, na trgu pa prodajajo telečje meso po 14 do 16 Din. Isto je s svinjskim mesom, ki ga kupujejo po 10—11 Din za kilogram, prodajajo pa že po 18 do 20 Din. Tudi gnjat se je zadnje dni znatno podražila in jo prodajajo po 20 do 26 Din.

Poveritev tesarskih, kamnoseških in studenčarskih del. V Ljubljani in Mariboru se morajo vsa tesarska, kamnoseška in studenčarska dela poveriti pooblaščenim mojstrom. Trgovinski minister je izdal pravilnik (št. 11324 od 29. III. t. l.) o izvajanju tesarskih, kamnoseških in studenčarskih delih, po katerem graditelji (stavbeniki) in pooblaščen inženjerji ne smejo v večjih mestih samostojno izvrševati teh del.

Najvišji vrh sveta premagan. Letalska skupina, ki si je postavila za namen, da preleti najvišjo goro sveta, Mont Everest, je 3. t. m. dosegla svojo svrhu. Letalci so morali v višini 10.000 metrov prestati naravnost strašen mraz.

V Ameriki spet pijejo pivo. Na prvi dan odprave alkoholne zabrane 7. t. m. se je v Zedinjenih državah iztočilo toliko piva, da bi na njem lahko plavala vojna ladja.

Konec federativne Nemčije. Z odpravo deželne avtonomije je Hitler spremenil Nemčijo v unitaristično in centralistično državo, kakršna še nikdar ni bila.

**Obrotniki,
sodelujte pri našem listu!**

je bil zavezan mojster, vpisati vajuca v cehovsko knjigo in plačati pristojbino funt voska. Zelo svečan akt je bila oprostitve vajuca, ki se je vršila pred cehovsko skupščino. Običaj je bil, da je daroval mojster vajuca po prestani učni dobi novo obleko, ali pa namesto te 6 renskih goldinarjev (1 renski goldinar = 2 goldinarja), učenec pa je bil dolžan plačati južno in pa darovati v cehovsko blagajno funt voska. (Ob sprejemu v uk je storil to mojster.) Tudi mojstrski preizkušnje so bile že znane takrat. Kdor je hotel postati mojster, je moral poleg izdelka (mojstrskega in izprašan o cehovskih pravicah svojega ceha) plačati v blagajno dva funta voska in pa 10 goldinarjev. Kovaški ceh je n. pr. zahteval za mojstrsko preizkušnjo, oziroma mojstrsko delo brezhibno znanje podkovanja konj. Ob taki priliki so kandidatu pripeljali podkovat konja mestnega sodnika ali pa kakšnega višjega gospoda. To pa zato, da je dobil akt preizkušnje bolj svečano obeležje. Marsikateri kandidat je bil pri tem delu zaradi zahteve po brezhibni storitvi precej nemiren in se mu je kaj rad zakrivil žebelj. Za vsak skrivljen žebelj pa je moral plačati funt voska. Kdor se pa ni upal opraviti mojstrskega dela, pa je vseeno hotel dobiti naslov mojstra, mu je bilo sicer mojstrsko delo spregledano (zahteva po poznanju cehovskih pravic ne), odkupiti pa je moral delo s 6 funti voska in 20 goldinarji, dalje je moral plačati za pisarja 13 krajcarjev, skupščini pa naročiti posodo vina. Cehovska uprava je vsako mojstrsko preizkušnjo slavila s pijačo. Krojaški ceh je imel določilo: »ko ceh naroči pomočniku delati mojstrska dela, mora pomočnik darovati cehovski bra-

Ob desetletnici Zadruga krojačev in krojačic za sodna okraja Ribnica in Velike Lašče

Na Belo nedeljo se zbero v Ortnoku člani in članice zadruga krojačev in krojačic za sodna okraja Ribnica in Velike Lašče, da proslavijo desetletnico obstoja zadruga. Tudi mi se z njimi veselimo tega pomembnega dogodka, saj je ta zadruga ena tistih redkih zadrug, kakršnih bi si želeli prav mnogo. Kdor le ima vpogled, pa če še tako bežen, v storjeno delo tekom desetih let, kdor pozna izredno disciplino zadrugnikov in vdanost do svojega neumornega in vprav očetovsko skrbnega načelnika, ta bo priznal, da je omemba njihove desetletnice prav na mestu.

Leta 1920 je bila kot predhodnica sedanje zadruga ustanovljena v Ribnici »Krojaška zveza«, katere glavni namen je bil, pomagati krojaškemu mojstrom do boljšega obstoja in napredka. K tej zvezi so pristopili krojaški mojstri iz Ribnice in nekateri iz velikaškega okraja. Načeloval je takrat zvezi gosp. **Mate Jakob**, krojaški mojster v Gorici vasi pri Ribnici, sedanji častni član zadruge slavljenke. Ta zveza, kakor več-

na takratnih, je bila podrejena Jugoslovanski obrtni zvezi v Ljubljani. Slabi izgledi, da bi utegnili organizacija zadostiti svojemu namenu, so vodili k razpustu l. 1923. Že takoj nato pa se je sestavil pripravljalni odbor, ki je imel nalogo, da pod predsedstvom g. **Franca Škrabca**, krojaškega mojstra v Ribnici, v okviru določb obrtnega reda pripravi vse potrebno za ustanovitev krojaške zadruga. Dne 22. aprila 1923 ob 1. uri popoldne se je vršil v gostilni pri »Miklovih« v Ribnici ustanovni občni zbor, na katerem je bil izvoljen za predsednika g. Škrabec. Sočasno sta bila izvoljena v načelstvo med drugimi tudi sedanji načelnik g. **Ivan Lenarčič** in blagopokojni g. **Jerih Mihael**, katerih velika zasluga je ves dosednji razvoj zadruga. Obrtno oblast je zastopal na tem zboru g. obrtni komisar Anton Kapus iz Kočevja, krojaško zadrugo iz Ljubljane pa gg. Kersnič in Ložar. Zadrugno življenje je oživelo in na 2. rednem občnem zboru l. 1925 so bile že pritegnjene k zadrugi tudi krojačice. Ob tej

Ustanovni odbor zadruga

s sedanjim načelnikom g. Lenarčičem (drugi v prvi vrsti z leve)

toščini 6 funtov voska. »Kar je še združeno s pojmovanjem delovnega razmerja, naj omenim določbo glede dopusta in odtegovanja služinčadi. Nihče ni smel drugemu jemati služinčadi pod pretvezo izboljšanja pogojev, tedenske plače in podobnega. Vsak pregrešek je bil kaznovan s kaznijo 3 funtov voska. Hlapec (pomočnik) in učenec, če sta izostajala po več noči iz hiše, sta morala za kaznen plačati 2 funta voska. S to kaznijo in prepovedjo je hotel namreč cehovski mojster zatreti ponočevanja in vasovanja, ki so bila najboljša podlaga za nenravnost. Zlasti kloboučarji so skrbeli za moralo svojih tovarišev in bodočih naslednikov, saj je jasen dokaz, da so bile njihove kazni in globe najhujše med vsemi cehi. (»Vsakdo, zaloten pri prešustvovanju ali nečastnem dejanju da bratovščini 13 funtov olja in še 1 goldinar v blagajno.«) Če je dal mojster pomočniku dopust, potem ga je moral čakati tri mesece, in če ga ni, zapadel je globi 6 funtov voska v korist bratovščine. Da bi ne nastajali spori po razrešitvi delovnega razmerja, je bilo tudi preskrbljeno; prav tako so bili zavarovani po pravicah pomočniki in vajenci. Pomočnik, ko je zapuščal delo, se je moral z gospodarjem pred odhodom iz hiše »denarno poravnati«, sicer bi plačal kazen 4 funtov. S 4 funti pa je kaznovala cehovska skupščina vsakega mojstra, ki je bil ovaden, da je ali svojega tovariša mojstra, učenca ali pomočnika opravičeval, ali govoril o njem tako, da mu je marjšeal ugled in izpodkopaval zaupanje, ali z granjenjem odvrčal sprejem k drugemu mojstru. Ista kazen je veljala v enakem primeru za

pomočnika ali vajuca, ki je govoril zoper mojstrovo čast ali čast njegove družine.

Tudi konkurenčna zavist je bila že dobro poznana. Tuji so kaj radi silili v mesto in domači mojstri so se jih na vsi moč branili. Če ni dal ceh pristanka za občanstvo, potem je imel tuji mojster edino pot, obrniti se na vlado v Gradcu ali na dvorno komoro na Dunaju. Če sta ti dovolili priselitev mojstra, moral je plačati pristojbino (cehovsko). Pekovski ceh je določal, da je moral prosilec za sprejem darovati bratovščini 6 funtov voska, plačati je moral vsem mojstrom kosilo in pa še povrh darovati v cehovsko blagajno 10 goldinarjev. V kraju, kjer so bili drugi mojstri, ni smel mojster celjskega usnjarskega ceha kupovati ne orodja in ne usnja, sicer je bil kaznovan z globo 2 tolarjev in funta voska. Tudi kvartjenje posla pri nakupu, bodisi po mojstru samem ali po njem naročenih, je bilo kaznjivo dejanje (5 funtov). Nekateri mlinarji so se kaj radi pregrešili s tem, da so najprej mleli drugim (trgovcem), potem šele pekovi, da si cehovska pravila določala pod kaznijo 9 funtov voska, da morajo tako pozimi kakor poleti mleti najprej pekovi, potem šele drugim. Pelki so pa kaj radi spravljali skrivaj v promet preostalo pecivo, zlasti ob nedeljah. Postava je velevala namreč, da se sme ob nedeljah prodajati le pecivo, ki je bilo pečeno v soboto po tretji uri zjutraj, sicer je sledila kazen — funt voska.

Obrt v tistih časih je bila nasledstvena. Prehajala je od očeta na sina. Zato so tudi skrbeli mojstri, da so se njihove hčere ali sinovi mogli in ženi med seboj. To svoje nasledstveno pravo je

priliki je zadruga iz naravne potrebe izpremenila naslov v »Strokovna zadruga krojačev in krojačic« za sodna okraja Ribnica in Velike Lašče. Ob ustanovitvi izvoljeni zadrugni načelnik g. Fran Škrabec je upravljal zadrugo do 18. julija 1928 — do svoje smrti. Sledil je tretji redni občni zbor 28. II. 1926 in na tem je bil izvoljen za podnačelnika g. **Ivan Lenarčič**, kroj. mojster iz Ponikev, ki pa fungira od l. 1928 dalje kot načelnik zadruga. Od njene ustanovitve pa do zdaj je imela zadruga 10 rednih občnih zborov in 53 odborovih sej, številne sestanke v poučne svrhe itd. Kako lepo se je razvijala, dokazuje tudi porast članstva; ob ustanovitvi je štela 24 članov, dočim šteje danes 115 članov in članic.

Da pa je zadruga tako lepo uspevala in se tako krepko razvila v teh desetih letih, sta mnogo doprinesla disciplina in izredna zavezanost članstva, oseba sedanjega načelnika g. Lenarčiča pa je najboljše jamstvo, da bo delo zadruga v prid članstva doseglo še večje uspehe. Veselimo se tega pomembnega slavlja, ko nas je vedno spajalo geslo »zvestoba za zvestobo« in želimo naši članski jubilejki še več takih pomembnih jubilejev, ki bodo pokazali lepo bilanco zelo uspešnega dela!

Dobave

Direkcija železarne Vreš — Majdan sprejema do 26. aprila t. l. ponudbe glede dobave 10.000 kg železa in 300 kg kovinastih gumbov. — Direkcija državne rudnika Senjski Rudnik sprejema do 24. aprila t. l. ponudbe glede dobave 3400 kg žebeljev. — Komanda pomorskega zrakoplovstva v Divuljah sprejema do 26. aprila t. l. ponudbe glede dobave 200 komadov kože za pretakanje bencina; do 4. maja t. l. glede dobave celonskih maziv, lak-barve, cinkovega belila, firneža, barv, minija, šelaka, kita, gorske krede itd.; do 6. maja t. l. pa glede dobave gumijastih oblek in čevljev.

Prodaja starega papirja in razbitega stekla. Generalna direkcija državnih železnic v Beogradu sprejema do 19. aprila t. l. ponudbe glede prodaje ca 110 tisoč kg starega papirja in 98.000 kg starega razbitega stekla.

bilo cehom v posebno čast. (Primerjajmo naše kmete — priženitev na grunt —, kakšen ponos!) Zato so imeli ti poseben privilegij, ki je bil določen s pravicami takole: »Sinovi mojstrov, poročeni s pekovsko hčerjo ali vdovo, so oproščeni delne ali celotne sprejemne pristojbine, pač pa plačajo bratovščini 6 funtov voska.«

Znane so pa še kazni, ki so zadevale cehovskega mojstra in pa blagajnika ali varuha cehovske skrinje. Funkcija cehovskega mojstra je bila častna, bila pa je obenem zelo odgovorna. Zato se je marsikdo za ponovno izvolitev zahvalil. S tem pa se je že pregrešil, ker je odklonil častno mesto. Dati je moral 2 funta voska. Varuh cehovske skrinje (blagajne) je moral biti vselej v kraju ceha. Če pa je moral po opravičilih oditi, pa zaradi površnosti ni preskrbel po cehovskem mojstru namestnika, da bi mu bil izročil ključ skrinje, je bil kaznovan s 4 funti voska.

Iz gornjega je jasno, kako važno vlogo je igral vosek v določbah cehovskih pravic. Pa zakaj so si izbrali ravno vosek, zakaj ne kaj drugega? Omenil sem že uvodoma, da so se člani cehov zadrževali v bratovščinah in da so te bratovščine kazale globoko veren karakter. Oskrbnovali so maše za rajnike, čuvali so, da so na oltarju cehovskega patrona ali v cehovski kapelici vedno gorele sveče in da je bila procesija na Telovo vsikdar veličastna. Zato je razumljivo, da je tak kult zahteval precej voska, v kolikor ga niso odprodajali medicarskemu in voščeninarskemu cehu in nalagali izkupiček v skrinjo.

Ste že poravnali naročnino?

* (Po Orožnu.)

13 organizacij

VABILO

na

10. redni občni zbor

(skupščina) zadruga krojačev in krojačic za sodna okraja Ribnica in Velike Lašče, ki bo v nedeljo, dne 23. aprila 1933., ob 10. uri dopoldne v dvorani restavracije v »Ortneku«.

DNEVNI RED:

1. Nagovor in poročilo načelnika.
2. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
3. Poročilo tajnika in blagajnika.
4. Odobritev računskega zaključka za preteklo leto.
5. Poročilo računskih pregledovalcev (nadzorstva).
6. Odobritev proračuna za poslovno leto 1933.
7. Morebitna dopolnitev ali sprememba pravil.
8. Volitev novega odbora.
9. Morebitni predlogi in resolucije.
10. Raznoterosti.

Ker je občni zbor za vsakega člana zelo važnega pomena, pričakuje načelstvo polnoštevilne udeležbe. Proti članom, ki se občnega zbora ne udeležijo in izostanka ne opravičijo, bo postopalo načelstvo v smislu člena 8. zadrugnih pravil ter v smislu člena 368. zakona o obrtnih. Sklepom seje zadrugne uprave od dne 19. marca 1933 se odvzema pravica govoriti na občnem zboru ter aktivna in pasivna volilna pravica vsem onim članom, ki so na dolgu s članarino.

Vstop na občni zbor je dovoljen samo proti vabilu.

NAČELSTVO.

Popoldne istega dne pa se vrši v restavraciji veselica v proslavo desetletnice obstoja zadruge.

Vabimo Vas! — Obiščite nas!

✱

Počaščenje umrlega podnačelnika Jerihe. Zadruga krojačev in krojačic za sodna okraja Ribnica in Velike Lašče je izdala v počastitev spomina blagopokojnega njenega podnačelnika Miha Jerihe spominske razglednice, ki se bodo prodajale na zadrugi prireditvi na belo nedeljo v Ortneku. Izkupiček je namenjen za pisanice pokojnikovim otrokom. — Posnemanja vreden čin, ki nas zelo veseli.

Združenje krojačev in krojačic v Kranju bo imelo pomočniške izpite (vajenske preizkušnje) 30. t. m. Prijave sprejema predsednik Josip Novak, Kranj št. 170, do 19. t. m.

Združba soboslikarjev, pleskarjev in ličarjev v Ljubljani naznanja, da se vrše redne vajenske preizkušnje v mesecu maju t. l. in je nekolekovane prošnje vložiti do 10. maja t. l. v tajništvo, Vegova ul. 8. — Predsedstvo.

Občni zbor Združenja obrtnikov lesnih strok v Št. Vidu nad Ljubljano. V navzočnosti 40 članov se je vršil dne 25. marca t. l. dopoldne v risalnici meščanske šole v Št. Vidu nad Ljubljano občni zbor Združenja obrtnikov lesnih strok, kateremu je prisostvoval v imenu uprave Okrožnega odbora obrtniških združenj v Ljubljani član uprave g. Ferdo Primožič. Uvodoma je poročal načelnik g. Berlić o gospodarskem položaju od zadnjega občnega zbora pa do tega. Iz njegovega poročila je razbrati, da je bilo načelstvo zelo agilno; trudilo se je za realizacijo skupnega skladišča ali skupne razstave, za cenejšo razstavno prostoro na velesejmu, za znižanje obresti in poenostavljenje formalnostnega postopka pri Zanatski banki in za zatiranje šušmarstva. Strojene so bile razne intervencije: radi rubeži orodja in lesa, radi previsoke odmere pridobnine. Po banski upravi in zbornici so bili prirejeni tečajji za mizarsko risanje, za knjigovodstvo, za nemščino in tečaj za obdelovanje lesa s stroji. Tajnik g. Pečjak je razložil navzočim nova

pravila in ni bilo predlagane nobene spremembe. Tako blagajniško poročilo kakor proračun so bili soglasno sprejeti, prav tako pa tudi predlagana kandidatska lista za upravo, nadzorstveni odbor in častni odbor ter za komisijo za pomočniške preizkušnje. Najlepši akt zborovanja pa je bil, ko je sporočil g. predsednik navzočemu g. prof. Francu Trautniku, da ga združenje za njegove velike zasluge in izredno skrb za napredek šentvitskih mizarjev imenuje častnim članom in mu ob slavnostnem govoru g. Karla Erjavca in g. Ferda Primožiča iz Ljubljane izroči diplomu — delo akad. slikarja Justa Hvale. Zborovanje je poteklo v najlepšem redu in kazalo cel čas sliko živega zanimanja članov za svoje interese.

Občni zbor Pokrajinske zadruge kleparskih, instalaterskih in kotlarskih mojstrov v Ljubljani se je vršil v sredo, dne 15. marca 1933 popoldne v posvetovalnici Zbornice TOI v Ljubljani. Ker ni bil sklepčen ob napovedani uri, se je vršil eno uro pozneje. Načelnik g. Pičman pozdravi navzoče, zastopnika zbornice g. dr. Koceta in predsednika Okrožnega odbora g. Pristouva ter poda svoje poročilo. Po formalnem prečitavanju zapisnika zadnjega občnega zbora preide razprava na nova zadrugna pra-

vila, po katerih ne bo več imela zadruge značaj pokrajinske, ampak bo njen delokrog omejen le na Ljubljano in nje- no okolico. Pri obravnavanju vprašanja spremembe pravil je stavil g. Otorepec predlog, naj se inkorporacijska pristojbina poviša od 500.— Din na 1000.— Din, utemeljuje to z zmanjšanjem dohodkov vsled skrajšanja zadruge. Kakor ta predlog, tako je bil tudi predlog, da se število članov upravnega odbora za 2 mesti zniža, sprejet. Za blagajnikovim poročilom so sledile volitve odbora in so bili izvoljeni gg. Pičman, Ecker, Wostner, Otorepec, Dudek, Fuchs, Kezele, Puc, Cvajnar in Cotič, kot namestniki pa gg. Mihelič, Kožuh (Josip), Jančič in Božič; v nadzorni odbor so prišli gg. Vidic, Košenina, Brajer (namestnika Zaletel in Bricej), v častni odbor pa gg. Smerkolj, Korn st., Wostner, Ecker in Pičman. G. Pristou je pozdravil zborovanje v imenu okrožnega odbora z apelom, naj uprava združenja vestno in točno vrši svoje dolžnosti. Razpravljalo se je še o vajenski učni dobi, o predlogih delavskih zbornic glede števila in plačila vajencev, pa je obveljal soglasen sklep, da se po oblasti upravo, naj na svojih sejah o vsem tem sklepa in ukrepa po svoji najboljši vesti.

Delo v tvornicah Bat'e v Borovu

(Nadaljevanje)

Razen tega, in čeprav bi kdorkoli to skušal opravičiti, utegnili bi to veljati le za one uslužbenke, ki vršijo opravila, za katera je potrebna predhodna izobrazba. Medtem se pa uporablja ta sistem celo za tiste delavce, ki se pečajo z natovarjanjem in iztovarjanjem blaga — to v Borovu pri Vukovaru, na obalah modrega Dunava. A za taka dela pač ni potrebna kakšna posebna izobrazba. Tak posel se do danes še nikjer na svetu ni uvažal v kvalificirano delo. Ne gre torej pri tem za vzgajanje in usposabljanje, gre več za prosto eksploatacijo neplačane delavne sile, kateri produkti pa so od konsumenta itak plačani. To ni dovoljeno po zakonu, pa tudi ne po najprimitivnejšem pojmovanju humanosti in socialnosti, na kateri je v Batovih reklamah sicer toliko sklicevanja.

Že v teh prvih dneh brezplačnega dela v Batovi tovarni se uslužbenec privadi k temu, da ni omejitve delovnega časa in da je zakon o osemurniku mrtva beseda na papirju, pa čeprav ta zakon bazira na mednarodnem pravu, t. j. na eni mednarodnih konvencij. Sam dela po deset ali še več ur, videl je toliko časa delati tudi druge, ki so že poprej odšli iz brezplačnega »vajenskega kurza«. Starejši delavci so mu povedali, da nadurno delo ni plačano. A delavci, ki pridejo k Bati, nimajo niti možnosti misliti še na plačano nadurno delo, čim so pristali že vnaprej, da bodo 14 dni delali brezplačno. Ti čakajo, da mine tretji teden, da potem vsaj nekaj prejmejo in neso domov.

Ob priliki ankete, na kateri je bilo navzočih nad 300 delavcev, ugotovljeno je bilo, da niti eden ne dela dnevno izpod devet in pol ure. Teh 108 je delalo dnevno po 11 in pol do 12 in pol ure; 69 po 12 in pol do 13 in pol ure dnevno; nad 20 jih je delalo po 14 ur, a okroglo 15 pa nad 15 ur dnevno. Delavnik se prične točno ob določenem času: ob sedmih zjutraj. Opoldne je eno in pol urni odmor, potem pa zopet delo, za katero pa nihče vnaprej ne ve, kdaj neha. Traja pač toliko časa, dokler ni izgotovljena določena količina, pa magari naj bi trajalo delo do polnoči. Bata ne pozna lenosti; vrši službo »v prid javnosti«. Vse predvideno delo mora biti končano, sicer bi njegov sistem ne mogel funkcionirati.

Pa vprašanje plačanja tega nadurnega dela ali prekomernega dela? Ker je že vsaka zakasnitev na delo kaznovana z odtegom zasluzka, logično bi bilo, da se tudi vsak prekomerni čas primerno nagradi. Te logike pa Batov sistem ne pozna. Čeprav je z jasnimi besedami v

zakonu določena izredna ali dopolnilna nagrada za čezurno delo, tega v Batovih tovarnah ni.

Opravičuje pa se z dejstvom, da je vsa proizvodnja v Batovih tovarnah organizirana po točno utemeljenem načrtu, ki obsega polletno perijodo, v kateri mora biti vsak dan dovršena določena množina obutve. Zakasnitve niso dovoljene, če pa se pojavijo, jih morajo delavci nadoknaditi s čezurnim delom. Če pa so res za te »zakasnitve« odgovorni delavci, ali oni, ki so izdelali načrt, za to ne vprašajo delavce. V tem ravno je težišče celega vprašanja. Nič ni lažjega ka-

OUZD v marcu 1933

Povprečnina: moških članov 42.880 (— 1.844), ženskih 27.914 (— 443), skupaj 70.794 (— 2.287); bolnikov m. čl. 945 (— 92), ž. 685 (— 119), skupaj 1.630 (— 211); odstotek bolnikov: m. čl. 2.20 %, (— 0.12), ž. 2.45 % (— 0.39), skupaj 2.30 % (— 0.22). Povprečna dnevna zavarovana mezda Din: m. čl. 26.14 (— 1.51), ž. 18.28 (— 1.18), skupaj 23.04 (— 1.45). Celokupna dnevna zavarovana mezda Din: m. čl. 1.120.875.60 (— 115.889.60), ž. 610.230.80 (— 41.478), skupaj 1.631.106.40 (— 157.367.60). Številke v oklepajih () pomenijo prirast »+«, oziroma padec »—« od lanskega leta, t. j. od marca 1932.

Leto	Mesec	Članstva
1932	junij	15.733
1932	julij	16.625
1932	avgust	18.251!
1932	september	17.687
1932	oktober	14.641
1932	november	10.407
1932	december	7.436
1933	januar	6.234
1933	februar	6.149
1933	marc	2.287

Še bolj prepričevalno sliko dobimo iz sledečih podatkov:

Enoletni padec »—«, oziroma prirast »+« članov je znašal dne: 1. III. 1933 — 5.176, 10. III. 1933 — 3.502, 20. III. 1. 1933 — 1.321, dne 1. IV. 1933 + 898.

Z naraščanjem zaposlitve se zboljšujejo tudi razmere našega socialnega zavarovanja. Odstotek bolnikov se je zboljšal skoraj za eno desetino. Na novo prijavljeni delavci so v marcu 1933 šele nastopili delo in še niso oboleli. Tako je moral pasti odstotek bolnikov. Zboljšanje razmer je tako veliko, da je bilo mogoče OUZD-u podaljšati bolno-podporno dobo od 26 tednov zopet na 52 tednov.

Obrtniki, Pristopajte k Obrtniški Samopomoči!

kor ustanoviti načrt, čigar izpolnitev je mogoče izvesti le z nadurnim delom in terjati od svojih »sodelavcev«, da ga izvrše brezplačno. Mnogo enostavneje, logičneje in človeško bi bilo, da se te nedostatke načrta nadoknadi z zaposlitvijo večjega števila delavcev (in stroji — razumljivo). Dokler pa se to ne zgodi, potem ni sofizma in izgovora, s katerim bi bilo mogoče opravičiti ali objasniti, zakaj to čezurno delo ni plačano.

Po vsem svetu je običaj, da delavci, ki niso plačani po času, prejemaajo nagrado po izdelanem kosu. Pri Bati pa ni osvojeno ne eno ne drugo merilo. Mogoče pa je obratno, da izdela delavec večjo količino čevljev (ali delov), da pa prejme manjšo plačo. V začetku, ko so v Borovu izdelovali izključno le sandale, je prejemal delavec tedensko 270 dinarjev in to, ko je dnevna produkcija v dotičnem oddelku (ali »krogu«) znašala 500 parov. Obljubljena jim je bila večja nagrada, čim bo dnevna produkcija povečana, in to v istem razmerju. In res, produkcija se je povzpela na 1300 parov, tedenski zaslužek tega delavca pa na okrog 420 Din. Že čez čas pa je bil njegov zaslužek zopet znižan na 280 dinarjev kljub temu, da produkcija še naprej ni padla izpod 1300 parov sandal.

Pač posledica zelo spretno zapletenega sistema, pri čemer delavci nikdar ne vedo, po katerem merilu in na osnovi kakšnih pravil se jim odmerja zaslužek. Tovarna je razdeljena na oddelke, ki so v odnosu drug napram drugemu skoro kakor samostojna podjetja. Ugovore sklepajo šefi oddelkov, tekmujoči med seboj, kdo bo pokazal čim cenejšo proizvodnjo, brezobzirno in s prav posebnim ozirom na možnost podaljšanja neplačanega čezurnega dela. V vsakem oddelku so delavci porazdeljeni v »krožke«, ki prejemaajo nalog, da izvrše določeno delo. Vsakemu krožku načeljuje vodja, ki nadzoruje in upravlja delo.

Zaposlitev delavstva v minulem mesecu kaže kar najbolj razveseljivo sliko. Suhoparne, toda objektivne številke morajo prepričati največjega skeptika in pesimista,

da je gospodarska kriza že za nami!

Zaposlenost delavstva v dravski banovini trenutno ne nazaduje več. Dočim smo imeli v avgustu 1932 še ogromen padec od 18.251, imamo sedaj že prirast za ca. 1000 zavarovanih delavcev. Od začetka krize, to je od sredine 1930. ni mogla statistika OUZD-a objaviti tako ugodnega poročila.

Enoletni padec

dnevne zavarovane mezde	
Din 1.84	575 tisoč dinarjev
» 2.20	620 » »
» 2.41	681! — maksimum
» 2.42!	662 tisoč dinarjev
» 2.30	564 » »
» 2.01	424 » »
» 1.75	317 » »
» 1.72	275 » »
» 1.61	261 » »
» 1.43	157 » »

Pri vsem optimizmu pa moramo naglasiti, da je sezijska zaposlitev po zanesljivih izkušnjah ob koncu krize vedno slaba. Ob dobri gospodarski konjunkturi je tudi sezijska velika in obratno. Iz teh vzrokov moramo pričakovati, da bo število zavarovanih delavcev OUZD-a v nekaterih posameznih bodočih mesecih prehodno manjše od lanskega leta. Vendar ta padec članstva ne bo nikakor velikega ali pa celo katastrofalnega obsega.

Pridobivajte našemu listu vedno nove naročnike!

OBRtna BANKA v LJUBLJANI

CENTRALA: KONGRESNI TRG 4

PODRUŽNICA: LJUTOMER

Telefon št. 2508

Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 12.051

Telefon št. 2508

Daje kredite v obrtno svrhe, pospešuje ustanavljanje obrtnih in industrijskih podjetij, izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje. Vloge na knjižice in na tekoči račun se obrestujejo kar najugodnejše, vezane vloge po dogovoru primerno višje